

Klimatkontrakt 2030

Mellan Gävle kommun och myndigheterna
Energimyndigheten, Vinnova, Formas, Tillväxtverket,
Trafikverket, Naturvårdsverket samt Viable Cities.

VERSION 2023

Klimatkontrakt 2030

Innehåll

Klimatkontrakt 2030	4
1. Syftet med Klimatkontrakt 2030	5
2. Parter	5
3. Kommunens åtaganden	5
3.1. Kommunens klimatmål.....	5
3.2. Strategi.....	6
3.3. Organisation och ledning.....	7
3.4. Samverkan med näringsliv, akademi och medborgare.....	8
3.5. Klimatinvesteringsplan.....	9
3.6. Digitalt stöd för genomförandet.....	10
3.7. Innovationsnav för klimatneutrala kommuner.....	10
3.8. Klimatanpassning.....	11
3.9. Klimatsmart mobilitet.....	11
3.10. Rapportering och uppföljning.....	13
4. Viable Cities åtaganden	13
4.1. Samordning Klimatkontrakt 2030.....	13
4.2. Smart policyutveckling.....	14
4.3. Innovation.....	14
4.4. Samordnad finansiering.....	15
4.5. Samspel med EUs mission klimatneutrala städer.....	15
5. Myndigheternas åtaganden	15
5.1. Smart policyutveckling.....	16
5.2. Stöd till forskning, innovation och utveckling.....	16

5.3. Samordnande insatser kring finansiering.....	16
5.4. Deltagande i europeiska initiativ för hållbara städer.....	17
6. Strategiska utvecklingsprojekt 2024.....	18
6.1. Governance.....	18
6.2. Klimatinvesteringsplaner.....	19
6.3. Konkurrenskraft genom omställning.....	19
6.4. Medborgarengagemang.....	20
6.5. Systemdemonstratorer.....	21
6.6. Mission klimatneutrala städer 2030 internationellt.....	21
7. Gemensamt arbete kring uppföljning, utvärdering och uppdatering.....	22
7.1. Viktigaste uppdateringar för kommunen.....	22
7.2. Mest angelägna erfarenheter att dela för kommunen.....	23
7.3. Viktigaste uppdateringar för Viable Cities.....	23
7.4. Viktigaste uppdateringar för myndigheterna.....	25
9. Kontraktet.....	27
Klimatkontrakt 2030.....	28
Bilaga 1 - Länkar till dokument.....	29

Klimatkontrakt 2030

Klimatfrågan är vår tids största utmaning. En samhällsutmaning som är både lokal och global och samtidigt ömsesidigt förstärkande av andra samhällsutmaningar som på ett fundamentalt sätt påverkar samhällets utveckling och hotar förutsättningarna för jorden. De arbetssätt vi hittills använt för att traditionellt utveckla vårt samhälle räcker inte längre. Vi måste arbeta på helt nya sätt. Tillsammans bygger vi en rörelse bland många aktörer i samhället för att nå missionen Klimatneutrala städer 2030 med ett gott liv för alla inom planetens gränser.

Klimatkontrakt 2030 är ett verktyg för att nå detta. Det är ett långsiktigt åtagande som säkrar ett utvecklat samarbete mellan städerna och den statliga nivån. Utgångspunkten för arbetet är att ett ökande antal svenska kommuner och samhällen samlar en bredd av aktörer och mobiliserar på många nivåer – lokalt, regionalt, nationellt, internationellt – för att bana väg för snabbare omställning till klimatneutralitet och hållbarhet i Sverige, Europa och världen. De städer och myndigheter som tillsammans med Viable Cities arbetar med Klimatkontrakt 2030 är föregångare som har ambitionen att bana väg för en bredare omställning som involverar många fler.

Klimatkontrakt 2030 är ett verktyg för att utveckla en mer ändamålsenlig samhällsstyrning vilket benämns som governance. Governance innebär att många aktörer på olika styrvivåer arbetar tillsammans för att gemensamt gå bortom det man som enskild aktör har direkt rådighet över för att förverkliga mål och mission. Det innebär ett systemskifte mot ett helhetstänkande inom offentlig förvaltning och en mer nätverksbaserad styrning.

Governance syftar på processen och strukturen för att styra, leda och reglera en organisation, ett samhälle eller ett system. Det handlar om hur beslut tas, hur mandat och ansvar fördelas, och hur regler och riktlinjer upprätthålls och efterlevs. Det är en komplex process som involverar politiska, ekonomiska, tekniska och sociala aspekter som i sin tur kräver samarbete och engagemang från en bredd av samhällsaktörer.

Klimatkontrakt 2030 skapar ett sammanhang som katalysator för nya, innovativa former av samarbete mellan städer, näringsliv, akademi, forskningsinstitut och civilsamhälle och bidrar därmed till utvecklad governance. Detta stärker förutsättningarna att mobilisera och driva en gemensam hållbar utveckling i en nutid och ett samhälle som i allt högre grad präglas av komplexitet.

Tillsammans bygger vi förmåga steg för steg att ställa om snabbare!

1. Syftet med Klimatkontrakt 2030

Syftet med detta Klimatkontrakt är att öka tempot i klimatomställningen i städer inom ramen för Agenda 2030 och samtidigt bidra till en fortsatt återhämtning och utveckling av svensk ekonomi i en tid som präglas av flera sammanlänkade kriser.

Klimatkontraktet uttalar parternas avsikt att höja ambitionen inom hållbar stadsutveckling och klimatomställning. Klimatkontraktet ger även Sverige och svenska städer goda förutsättningar att vara internationella föregångare i städernas klimatomställning. Detta ska uppnås genom ömsesidiga och långsiktiga åtaganden om insatser från de undertecknande statliga myndigheternas, innovationsprogrammet Viable Cities och kommunens sida.

2. Parter

Parter i Klimatkontrakt 2030 är:

- Gävle kommun.
- Myndigheterna: Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas), Naturvårdsverket, Statens Energimyndighet (Energimyndigheten), Tillväxtverket, Trafikverket och Verket för innovationssystem (Vinnova).
- Strategiska innovationsprogrammet Viable Cities¹.

3. Kommunens åtaganden

3.1. Kommunens klimatmål

Gävle kommun ska vara en hållbar kommun ur såväl socialt, ekologiskt som ekonomiskt perspektiv. Gävle ska minska sina verksamheters och Gävlebornas ekologiska fotavtryck för att inte tära på jordens ändliga resurser. Gävle har under 2023 ändrat sitt mål för klimatneutralitet från 2035 till 2030 för att vara i linje med Viable Cities och Net Zero Cities. För dem konsumtionsbaserade utsläppen, d.v.s. utsläpp som Gävle kommun ger upphov till genom vår konsumtion från medborgare, offentlighet och företag var de än sker i världen, gäller fortfarande mållåret 2035 och Gävle som geografisk plats ska vara klimatpositiv senast år 2040. Dessa mål återfinns i det Miljöstrategiska programmet 2.0 från 2020. Målinriktningen för området klimatneutral kommun är följande:

¹ Viable Cities är ett strategiskt innovationsprogram som finansieras av Energimyndigheten, Vinnova och Formas. Programmet har en löptid från 2017 till 2030 och har cirka 130 medlemmar, Vårdorganisation är KTH.

- *Gävle som geografisk plats är en klimatneutral kommun, där upptaget av växthusgaser är lika eller större än utsläppen.*
- *Cykel, gång och kollektivtrafik är de vanligaste trafikslagen och Gävle ska vara en av Sveriges bästa cykelstäder. De transporter som sker med motordrivna fordon är eldrivna eller drivs med förnybara drivmedel samt smarta mobilitetslösningar som tex bilpool.*
- *Energin som används kommer från förnybara källor och är till stor del närproducerad. De som bor och verkar i Gävle hushåller med den energi som används oavsett om det gäller el, värme eller energianvändning för transporter och produktion.*
- *Allt byggande i Gävle kommun nyttjar hållbara material och skapar förutsättningar för boende och verksamhetsutövare att leva miljömässigt hållbart samt i byggnadsprojekt inom kommunen väljs material utifrån livscykelanalys. Förutsättningar för boende och verksamhetsutövare att leva miljömässigt hållbart skapas för att minimera vatten- och energianvändning, skapa optimal återvinning samt bidra till hållbart resande med mera.*
- *En betydande andel av livsmedlen är närproducerade, växtbaserade och "härodlande" och konsumtionen är till största delen växtbaserad.*
- *Samhället utgår från cirkulär resurshantering och är optimerat för effektivt återbruk av alla slag av resurser.*

3.2. Strategi

Klimatfärdplanen är en del i arbetet med Miljöstrategiska programmet 2.0 där Färdplanen ska tala om *hur* de beslutade målen ska nås. En framgångsfaktor för att nå resultat i färdplanearbetet är att kommunen är beredd att planera långsiktigt, prioritera hårt och tillsätta resurser. En annan viktig del handlar om kunskap, pedagogik samt förmågan att förklara och skapa förståelse.

Gävle kommun har som en stor upphandlare, stor arbetsgivare, ansvarig kommun, ansvarig för mark och exploatering en viktig uppgift att själv minska utsläppen från sin verksamhet, påverka andra i rätt riktning men också göra det lättare för såväl företag, medborgare och andra att göra de bästa miljö- och klimatvalen. Hur kommunen agerar har stor betydelse - både för varje utsläpp som minskas - men också för att visa ett en omställning är möjlig.

Klimatfärdplanen visar att det är två områden som särskilt behöver prioriteras i det fortsatta arbetet:

- Transportsektorns utsläpp måste minska drastiskt genom främst en snabb övergång till hållbara resor som kollektivtrafik, cykel och gång och fossilfria fordon.

kollektivtrafiken och cykelinfrastrukturen ska fortsätta byggas ut och fler laddplatser och förnybara tankställen ska tillkomma i kommunen.

- Vi måste öka omställningstakten i byggsektorn där stål, cement och transporter står för majoriteten av utsläppen. Kommunen ska införa masshantering, byggvarulogistik och ställa högre krav på bränsle, material och återvinning i byggprocessen.

Merparten av utsläppen i Gävle kommun kommer från transportsektorn. Därför ligger också tyngdpunkten i klimatfärdplanen på åtgärder inom detta område. Vi behöver planera för ett samhälle som minskar transportbehovet och effektiviserar resandet och vi behöver skapa förutsättningar för invånare och företag att tanka fossilfritt eller ladda sitt elfordon.

Bygg- och fastighetssektorn står för utsläpp i nästa samma storleksordning som transportsektorn men sker till största delen inte inom kommunens geografiska gränser. Masshantering, anläggningsarbete och byggmaterial, som främst stål- och cement, är stora utsläppsposter som först på senare tid börjat uppmärksammas. En stor del av dessa utsläpp kan kommunen påverka i planeringsprocessen men en del behöver lösas med teknikutveckling som till exempel fossilfritt stål. Kommunen ska också arbeta aktivt för en ökad återvinning i byggsektorn för att minska behovet av jungfruligt material. Under 2023 och 2024 tar kommunen fram en strategi för hållbar exploatering där mål och rutiner anges för att hållbarhetsäkra planerings- och exploateringsprocessen. Det handlar om alltifrån krav på hållbarhet i samband med markförsäljning till kommunens upphandling och investeringar. I detta arbete ingår också att använda sig av portföljstyrning för att bedöma och prioritera exploateringsprojekt utifrån minskad klimatpåverkan och hållbarhet över lag.

Sedan Färdplan klimatneutralt Gävle antogs 2021 har strategin varit att skala upp arbetet för att få resurser och kunskaper att klara av dem högt uppsatta målen. Vi har prioriterat att komma med i satsningar som Viable Cities och Net Zero Cities. Under 2022 fick vi mer personella resurser att driva klimatfrågan och värdefulla kunskaper genom vårt deltagande i Viable Cities. Under 2023 har vi genom medel via FPX kunnat driva på arbetet med klimatinvesteringsplaner, ett arbete som vi vill fortsätta ihop med Borlänge, Luleå och Göteborg 2024 genom den ansökan som gått in till energimyndigheten. Vi lämnar också in en större ansökan till Net Zero Cities där vi vill kraftsamla genom att utveckla en transportportfölj i vårt lokala klimatkontrakt under 2024.

3.3. Organisation och ledning

Det Miljöstrategiska programmet är ett av fyra strategiska program; Översiktsplan Gävle, Näringslivsprogram, Miljöstrategiskt program och Socialt hållbarhetsprogram. Samtliga program är på övergripande nivå styrande för kommunkoncernen.

Kommunstyrelsen ansvarar för det Miljöstrategiska programmens tidplan samt att sprida, revidera och följa upp programmet. Inom Gävle kommunkoncern är det cheferna som ansvarar för genomförandet och att åtgärder bidrar till att målen uppnås. De årliga verksamhetsplanerna ska innehålla en beskrivning av hur verksamheten avser att arbeta för att uppfylla det övergripande målet "En ekologiskt hållbar och klimatneutral kommun" och övriga mål inom det miljöstrategiska programmet. Nämnder och styrelser ska genomföra åtgärder med de medel som givits i ram och med eget initiativ. Varje nämnd, bolag och verksamhet ska i sin ordinarie process och budget styra och följa upp sin verksamhet så att målen uppnås. Såväl investeringar som verksamhetsnära beslut ska understödja resan mot målet att vara en klimatneutral plats. I teorin är det här en bra modell men i praktiken har den varit svår att få att fungera.

Kommunstyrelsen fick i uppdrag att under 2023 ta fram en ny styrmodell som inkluderar hur de strategiska programmen blir en mer tydlig del av styrningen. Det innebär att ovanstående modell utreds. Därtill ska en miljöportfölj inrättas under 2024 för att säkerställa att vårt arbete bidrar till politikens inriktning och måluppfyllelse.

Ett generellt problem som alla kommuner kämpar med är bristen på beslutsmodeller som tar hänsyn till andra aspekter än ekonomi. Det är något vi blivit varse om i arbetet med klimatinvesteringsplaner. Det är delvis anledning till att styrmodellen ovan inte fungerar. Där har vi tillsammans med Anthesis påbörjat en metodutveckling för hur klimataspekter kan integreras i investeringsprocessen.

Samverkan med andra organisationer, myndigheter och näringslivet är avgörande för att målen ska nås. Viktiga resurser för genomförandet är också statliga och regionala satsningar som kommer kommunen till del.

3.4. Samverkan med näringsliv, akademi och medborgare

Gävle startade ett nätverk vid namnet "Hållbart Näringsliv" 2017 med inspiration av Uppsalas klimatprotokoll. Mer än ett 40 lokala företag deltog i aktiviteterna och de utmaningar man tog fram inom initiativet. Under 2023 har Gävle kommun arbetat aktivt med att skapa det som vi kallar "Gävle Klimatavtal som kommer lanseras den 7 november 2023. Gävle klimatavtal, ämnar bli en samverkansarena som samlar offentlig sektor, akademi, förenings- och näringsliv för att med gemensamma krafter bidra till ett klimatneutralt, attraktivt och konkurrenskraftigt Gävle. Arenan kommer bygga på medlemmarnas engagemang och vilja att arbeta för ett klimatneutralt samhälle med ett projektledningsteam som agerar draglok och administratörer. Det praktiska arbetet kommer bedrivas inom fokusområden med arbetsgrupper som bygger spetskompetens samt via en rad utmaningar som alla syftar till att minska medlemmarnas klimatpåverkan. Målet och syftet med klimatavtalet och samverkansarenan är att adressera och lösa svåra komplexa samhällsutmaningar och tillsammans skapa ett klimatneutralt, attraktivt och konkurrenskraftigt Gävle.

I Gävles ansökan ingick en kampanj riktad mot medborgare för att skapa medvetande kring de konsumtionsbaserade utsläppen där vi ingick ett samarbete med Svalna AB och deras app. Kampanjen har startad under 2023 under namnet Hållbar vardag. 32 hushåll deltar i olika aktiviteter under 1 års tid. Kampanjen är indelad i temaområdena: Bilen, biffen, Bostaden, Butiken och Börsen. Kampanjen är en stor ambitionshöjning jämfört med idén vi hade i Viable Cities där vi endast skulle marknadsföra appen. Deltagandet och mediapådraget har varit mycket större än vi vågats hoppas.

3.5. Klimatinvesteringsplan

För att förverkliga kommunens klimatmål påbörjades ett första projekt kring investeringar och finansieringar under 2022 som avslutades september 2023. Gävle påbörjade arbetet med att systematiskt identifiera behov av investeringar för att nå klimatmålen samt hur klimataspekter och mervärden bättre kan belysas i nuvarande plan- och budgetprocesser. En övergripande gap-analys har gjorts för att bättre förstå och förankra klimataspekter i olika policys och handlingsplaner, samt för att identifiera nyckelaktörer och behov av institutionell kapacitet för att utveckla gemensamma färd- och klimatinvesteringsplaner. Under 2023 hölls en workshop med ett stort antal ekonomer och andra tjänstepersoner i kommunen kring detta. Ett första beräkningsexempel gjordes på en busshållplats. Anthesis tog också fram en Excelmodell där vi kan lägga in alla investeringar för att förstå den totala nettoklimatnyttan av våra investeringar. Dock är det ett för stort arbete att beräkna nettoklimatnyttan för varje specifik investering med denna metod. Vi behöver hitta en väg som är på en hanterbar nivå. Vi skulle behöva schablonvärden för olika typer av investeringar, vilket vi inte har i dagsläget.

Vi fortsätter också arbetet med att få in klimataspekter i investeringsprocessen där vi måste komma fram till hur och när vi kan göra det. I Gävle kommun är alla större investeringar finansierade med så kallade gröna lån. Ett förslag vi jobbar med är att införa krav på att redovisa att man uppnår gröna lånstandard när man äskar pengar till investeringar generellt internt hos oss.

Gävle kommun avser att lämna in Klimatinvesteringsplan till Net Zero Cities i mars 2024. Det innebär att arbetet pågår för fullt att mobilisera inom kommunen hur vi ska hantera deras mall kontra vad vi vill få ut av det för att skapa mest nytta i vårt arbete. Vi har också lämnat in en ansökan till Energimyndigheten kring klimatinvesteringsplaner tillsammans med Göteborg, Borlänge och Luleå för att fortsätta utveckla den metod vi tog fram i det första projektet under 2023 och också fortsätta integrera klimataspekter i beslutsprocesserna hos oss.

Gävle ger inte ut några egna obligationer utan går via Kommuninvest, vi kommer inte ge ut några egna obligationer i närtid som det ser ut. Däremot kommer vi försöka öka andelen gröna och röda (sociala) lån, med sikte på att alla nya lån ska vara det.

3.6. Digitalt stöd för genomförandet

Gävle använder Climate IOS med ambitionen att den ska fungera som en digital och agil version av kommunens klimatfärdplan. Climate IOS underlättar för oss att visualisera omställningen, arbeta med mål och åtgärder för omställningen. I september 2023 lanserade Gävle kommun Climate IOS för allmänheten på ett event som hölls på Högskolan i Gävle. Högskolan är den part som har flest frågor kring vårt klimatarbete och vi hoppas att insynen som Climate IOS ger i våra utsläpp och åtgärder ska leda till nya samarbeten med Högskolan, inte minst kring att hjälpa oss med forskning inom olika områden.

Gävle har ingått ett samarbete med Svalna AB inom ramen för Viable Cities projektet med syfte att skapa medvetande hos medborgarna kring deras individuella utsläpp. Under 2023 har kampanjen hållbar vardag lanseras inom detta samarbete. Svalna har använts som ett verktyg i projektet för att mäta deltagarna individuella utsläpp.

Inom initiativet "Innovation i 11 timmen" (se nästa rubrik) så fokuserar vi mycket på digitalisering under hösten för att skapa bättre förståelse för vilka digitala verktyg som vi använder eller skulle kunna använda i vårt arbete kopplat till smarta och hållbara städer.

3.7. Innovationsnav för klimatneutrala kommuner

Gävle jobbade under 2022 med att bygga upp ett innovationsteam på sektor Styrning och stöd tillsammans med Högskolan i Gävle och FPX. Vi arrangerade två kommunkoncern övergripande workshops för att definiera ett nuläge och ett framtidsläge. Under 2023 har FPX lagts ned. FPX var en mycket drivande part i vårt innovationsteam och vi har haft svårt att hålla ihop och hålla uppe takten i arbetet utan dem.

Under hösten 2023 har vi startat ett initiativ som vi kallar "Innovation i 11 timmen" som sker en gång i månaden. Inriktningen är smarta och hållbara städer och syftet är att skapa en bättre förståelse mellan alla avdelningar och bolag som arbetar med stadsbyggande. Hur ser respektive avdelnings och bolags utvecklingsarbete ut kopplat till att nå våra klimatmål? Vilka kunskaper och verktyg behöver vi? Behöver vi driva gemensamma projekt? Vid årsskiftet 2024 kommer en utvärdering att ske om initiativet behöver fortsätta och i vilken form.

Planerna för Gävle innovation hub att utvecklas till science park för hållbara och smarta städer där akademi, näringsliv och offentlig sektor möts, har inte tagit fart p.g.a. bristande finansiering. Gävle innovation Hub genomför regelbundet aktiviteter med syftet att minska gapet mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor men arbetet skulle behöva skalas upp.

Det saknas en tydlig rollfördelning och uppdrag kring hur vårt innovationsarbete ska drivas, det som sker drivs dels genom Viable Cities teamet och dels genom näringslivsavdelningen och digitaliseringsenheten. Ingen av dessa har ett officiellt uppdrag eller resurser specifikt till detta.

3.8. Klimatanpassning

Gävle Kommun drabbades 2021 av ett skyfall som satte flera svenska rekord i intensitet, och genererade bl.a. 6830 skadeärenden till försäkringsbolag på totalt 1,85 miljarder kronor i utbetalda ersättningar inom Gävleborgs län. Det omfattande arbetet med återställning av skadade byggnader, infrastruktur och mark efter skyfallet 2021 och även ovädret Hans 2023 har drivit stora kostnader och tidsåtgång för kommunens personal under de två senaste åren.

Gävle kommun arbetade redan innan skyfallet med klimatanpassning genom styrdokument såsom dagvattenpolicy och miljöstrategiskt program, men skyfallet har växlat upp arbetet betydligt. Två av de grundpelare arbetet vilar på idag är kommunplaneuppdragen att arbeta med ett fördjupningstema kring utveckling stadens gröna och blå ytor, samt att ta fram en klimatanpassningsstrategi för hela kommunkoncernen med tillhörande handlingsplan. Handlingsplanen ska föreslå åtgärder både på lång och kort sikt.

Kopplat till klimatanpassning tillfördes en investeringsram på 100 miljoner kronor i ett första skede. Kommunens arbete med ny bebyggelse kommer fortsätta att utvecklas, inte minst i och med den förstärkta kunskap och förbättrade modelleringsverktyg som skyfallet 2021 förde med sig. En stor utmaning i arbetet framåt är den befintliga bebyggelsen, där nya modeller, verktyg, processer och samverkansformer är under utveckling.

Gävle kommunkoncern arbetar nu mer riskanalyser och åtgärdsförslag för att kunna prioritera och implementera klimatanpassningsåtgärder under de kommande åren. Inledningsvis läggs fokus på att minska översvämningsrisker i tätorten, för att senare prioritera åtgärder inom hela kommunens geografiska område samt fler klimatrelaterade risker såsom värmerelaterade risker, torka, skogsbränder samt ras, skred och erosion.

3.9. Klimatsmart mobilitet

Likt många andra kommuner står transporterna för en stor del av koldioxidutsläppen i kommunen, runt 70%. Därför är en stor andel av åtgärderna i Gävles färdplan för ett klimatneutralt Gävle riktade mot transportsektorn. Färdplanen hanterar transportsektorn ur tre olika perspektiv: *Hållbar trafikutveckling*, *Effektivisering* och *Byte av bränsle*. Kommunen ska ta ett helhetsgrepp kring hållbar mobilitet och planera för ett transportsystem som är (yt)effektivt, koldioxidneutralt, jämlikt och säkert. Utvecklingen på Näringen, en ny station vid Gävle västra och Logistikområdet

Tolvfors skapar nya möjligheter att arbeta med hållbar mobilitet och logistik som kan integreras i detta arbete. Samtidigt skapar det utmaningar i byggfasen kopplat till masshantering, bygglogistik och utsläpp från arbetsmaskiner som vi behöver hantera. En utredning kring hur Gävle kommun kan hantera massor har gjorts under 2023. Bygglogistikcenter är inte aktuellt just nu till följd av konjunktursvängningen där nästan alla projekt som inte var påbörjade har satts på paus.

Gävle har länge legat i framkant när det gäller utbyggnad av laddinfrastruktur och fyra laddstationer för tung trafik kommer byggas under 2023.

2022 antog kommunen riktlinjer för laddinfrastruktur som ska hantera utbyggnaden på allmän plats. Utbyggnaden på dessa platser har inte kommit i gång under 2023 och en av aktörerna har satt sin utbyggnad på paus. Det beror på att redan befintlig laddinfra är underutnyttjad. Under 2023 har effektfrågan varit på tapeten kopplat till laddinfrastruktur efter att Gävle energi sagt nej till en större snabbbladdnings etablering längs ett av våra huvudstråk. Energibolaget uppskattar att tillräcklig effekt i det lokala nätet kommer finnas för att klara av hemmaladdning och i stor utsträckning även snabbbladdning för bilar. Problem uppstår först vid större utbyggnad av laddinfrastruktur för lastbilar, där effekten snabbt överskrider vad det lokala nätet klarar av, som behöver kopplas på regionnätet som i sin tur inväntar kapacitetsförstärkning från stamnätet 2032. Gävle kommun behöver därför utreda vilken typ av bränslmix som är möjlig hos oss. Gävle kommun kommer gå in med en ansökan till Pilot City call II för att genomföra en förstudie kring framtida effektbehov för tung trafik på en sträcka kopplad till Gävle hamn.

Under 2020 antogs en ny cykelplan för Gävle kommun. Ambitionen är att antalet resor med cykel ska fördubblas till år 2025. Utgångsvärdet är 5735 cyklist (år 2018) och har tagits fram vid Gävle stads mätpunkter. Målet är att en tredjedel av alla resor ska göras med (a) cykel, (b) personbil respektive (c) gång- och kollektivtrafik. Gävle ska tillhöra en av Sveriges bästa Cykelstäder år 2025 i den ranking som görs mellan kommunerna i Cykelfrämjandets Kommunvelometer och Cyklistvelometer. Under 2024 kommer Gävle kommun genomföra en större cykelkampanj som heter "Årshjulare" som kommunen fått externa medel för att genomföra. Ytterligare ett projekt har lämnats in till Central Baltic Programme, Cycle4climate, som, om beviljat, kommer påbörjas 2024. Projektet är också kopplat till att få fler att cykla men där man testat olika fysiska interventioner i dem olika deltagande städerna.

Under 2023 färdigställdes en ny kollektivtrafikstrategi som också varit en del i vårt Viable cities projekt. Strategin ska beslutas innan årsskiftet 2024. Parallellt tas en handlingsplan fram. Gävles mål är att Kollektivtrafikens marknadsandel i Gävle kommuns geografiska område skall fördubblas till 2030 jämfört med 2006, i förhållande till annat motoriserat resande. Efter Covid har vi sett ett stigande resande igen men kollektivtrafiken behöver bli attraktivare och då krävs investeringar både från kommun och region om vi ska nå målet.

Gävle kommun har tagit fram en mall för mobilitetsutredningar som ska leda till att mobilitetsfrågor belyses och är i linje med kommunens ambitioner i exploateringsbeställningar. Den implementerades under 2021. Mobilitetsfrågan behöver också lyftas in i ännu tidigare skeden för att undvika exploateringar i lägen där hållbar mobilitet är svår att få till. När en mobilitetsutredning görs är det redan bestämt att platsen ska exploateras så därför behöver den kompletteras med riktlinjer för ännu tidigare skeden. Dessa riktlinjer påbörjas under hösten 2023.

3.10. Rapportering och uppföljning

Det Miljöstrategiska programmets indikatorer och åtgärder ska följas upp årligen i ett så kallat miljöbokslut. Kommunstyrelsen ansvarar för den årligen samlade uppföljningen. Klimatneutral kommun, Robusta ekosystem och Ren och giftfri vardag har en eller flera indikatorer som visar om målet är på väg att uppfyllas.

I programmet har ansvariga nämnder och styrelser utsetts för mål och/eller uppföljning av indikatorer. Respektive nämnd och styrelse rapporterar till Kommunstyrelsen för de mål som de ansvarar för.

Uppföljningen ska presenteras både muntligt och digitalt av ansvariga nämnder och styrelser. Uppföljningen presenteras årligen på webben.

4. Viable Cities åtaganden

Innovationsprogrammet Viable Cities genomförs i bred samverkan, för att bidra till att ställa om till klimatneutrala städer 2030 som en del i det svenska åtagandet att uppfylla mål i Agenda 2030 och Parisavtalet. I detta ingår att vara internationella föregångare i städers omställning.

Viable Cities arbetar med en bredd av aktörer på tvärs över vetenskapliga discipliner, branscher och samhällssektorer. Det kopplar samman excellenta forskningsmiljöer med stora och små företag inom en rad branscher samt offentliga verksamheter och civilsamhällesorganisationer.

Inom ramen för den roll som Viable Cities har som strategiskt innovationsprogram kommer programmet att verka för följande:

4.1. Samordning Klimatkontrakt 2030

Det sker nu en allt snabbare mobilisering kring omställningen lokalt, nationellt och internationellt där klimatkontrakten används som verktyg. Det kräver en bättre förmåga att samordna arbetet och kontinuerligt vidareutveckla kontrakten för att åstadkomma; uppskalning, breddning, replikerbarhet, prioritering samt en mer effektiv samordning av möten och dialoger mellan aktörerna.

Viable Cities programkontor utvecklar därför en samordningsfunktion för Klimatkontrakt 2030 i Sverige för att ytterligare stödja processen med klimatkontrakt där myndigheternas, kommunernas och övriga relevanta aktörers åtaganden utvecklas och vässas steg för steg. Detta görs parallellt med insatser för implementering och skalning för att på ett bättre sätt att driva på omställningen. Samordningsfunktionen ska stödja uppbyggnaden av aktörernas gemensamma förmåga till omställning från kunskap till implementering och utveckla processen för klimatkontrakten till nästa nivå – såväl i ett lokalt, nationellt som internationellt sammanhang.

Samordningsfunktionen ska höja kunskapen och skapa bättre möjligheter för kommuner och aktörer att på lokal nivå dra nytta av och utveckla arbetssätt för att tillvarata de omfattande policypaketet på EU-nivå som är ett resultat av European Green Deal (exempelvis Fit for 55 och taxonomiförordningen för hållbara investeringar).

4.2. Smart policyutveckling

Viable Cities avser fortsatt vara en mobiliserande aktör kring policy och regelverk med tillhörande insatser inom smart policyutveckling. Dels handlar detta om att ge kommuner bättre överblick avseende nuvarande och kommande svensk och europeisk lagstiftning, regler och normer av relevans för städernas klimatomställning (exempelvis policypaketet Fit for 55). Dels innefattar det processtöd för förändring av regelverk och normer för att i praktiken underlätta klimatomställningen. Detta kopplar till myndigheternas åtaganden (se avsnitt 5.1) samt utvecklingsarbetet kring systemdemonstratorer (se avsnitt 6.5).

4.3. Innovation

Viable Cities avser utveckla sin roll som föregångare och intermediär (systemkopplare, mellanrumsledare, gränsgångare) för att stärka de koordinerande, mobiliserande och faciliterande insatserna i det framväxande ekosystemet för missionen om Klimatneutrala städer med ett gott liv för alla inom planetens gränser.

För att underlätta för kommuner att implementera innovation som påskyndar klimatomställningen, kommer Viable Cities bidra med kompetensnätverk och processtöd, bland annat genom att kroka arm med andra strategiska innovationsprogram i den fortsatta utvecklingen av Klimatkontrakt 2030. Det gäller framför allt inom mobilitet, energi, byggd miljö, cirkulär ekonomi, hälsa och digitalisering. Utifrån samarbetsavtalet som finns med det strategiska innovationsprogrammet Drive Sweden kring klimatsmart mobilitet kommer samverkan utvecklas ytterligare med såväl städer som myndigheter kring detta område, inte minst med Trafikverket. Inom digitalisering för klimatomställning kommer arbetet utvecklas vidare med det nyligen inrättade Urban Twin Transition Centre.

4.4. Samordnad finansiering

Viable Cities kommer på följande sätt understödja kommuners behov av finansiering av klimatomställning och verka för samarbete och synergi mellan myndigheter och andra aktörer som finansierar klimatomställning och hållbar stadsutveckling.

- Viable Cities kommer fortsätta arbeta med utvecklade former för finansiering kopplat till Klimatkontrakt 2030 med de 23 städerna och de sex myndigheterna som är involverade i detta.
- Viable Cities kommer tillsammans med myndigheterna utveckla arbetet inom samordnad finansiering genom olika insatser som pågår inom området hållbar stadsutveckling, se 5.3 Samordnad finansiering.
- Viable Cities arbetar vidare med att utveckla former för klimatinvesteringsplaner för städer med sikte på att stödja samtliga städer i satsningen Klimatneutrala städer 2030 samt som en del i det internationella arbetet med missionen och tillgängliggöra insikter och verktyg för många fler.

4.5. Samspel med EUs mission klimatneutrala städer

Viable Cities samverkar nära med de stödstrukturer som byggs upp kring EUs mission om klimatneutrala städer 2030 – såväl plattformen för genomförande av EUs mission, NetZeroCities som CapaCITIES, som syftar till att bygga nationella plattformar i fler länder, som partnerskapsprogrammet Driving Urban Transitions (DUT). Viable Cities är också delaktiga i diskussionen på EU-nivå om närmare samverkan och synergier med system-missionen om klimatanpassning (Adaptation to Climate Change), liksom med "New European Bauhaus".

5. Myndigheternas åtaganden

Myndigheterna åtar sig att samverka inom ramen för Klimatkontrakt 2030. Myndigheterna bidrar på så sätt till syftet med det missionsdrivna arbetet att ställa om till klimatneutrala städer 2030 med ett gott liv för alla inom planetens gränser.

Under 2024 fortsätter myndigheterna att utveckla stödjande strukturer och nya arbetssätt för en mer sammanhållen, strategisk och lärande utvecklingsprocess. I denna fungerar Rådet för hållbara städer som ramverk och strategiskt forum för myndighetssamverkan, Svensk modell för Hållbar utveckling, som operativ plattform för myndighetssamverkan och Klimatkontrakt 2030 som gemensamt innovations- och testlabb för de 23 städerna och myndigheterna.

Som en del av det kommer Klimatkontraktmyndigheternas innovationsteam tillsammans ansvara för att driva följande innovationsprocesser: Policylab (5.1),

Systemdemonstratorer (5.2) och Lokal portföljanalys (5.3). Arbetet innebär även medverkan i Transition Lab som Viable Cities faciliterar. Myndigheterna avser att på Arena klimatkontrakt, mötesplatsen för dialogverkstad mellan kommunerna och myndigheterna, under 2024 särskilt fokusera på utvecklingen av Klimatkontrakt 2030 som innovation av governance. (se 6.1)

Myndigheterna åtar sig att fortsätta det gemensamma arbetet kring följande utveckling under 2024 för att stödja kommunernas klimatomställning:

5.1. Smart policyutveckling

Tillsammans med kommunerna samverkar myndigheterna för att identifiera och bidra till utvecklingen mot mer ändamålsenliga regelverk och andra styrmedel för hållbar stadsutveckling och klimatomställning samt öka förståelse och kunskap om befintliga regelverk. Med kommunernas utvecklingsbehov i en accelererad klimatomställning som fokus, ska processen fortsatt bygga på proaktiv dialog och ömsesidigt lärande.

Under 2024 fortsätter arbetet med policylabb inom ett eller flera av de identifierade utmaningsområdena: inkluderande och hälsofrämjande mobilitet, markanvändning och markanvisning, energiplanering- och energieffektivisering samt cirkulära resurs- och materialflöden. Ett gemensamt utvecklings- och planeringsarbete pågår genom samverkan och dialoger för att förtydliga policyutmaningar och identifiera huvudaktörer, samt säkerställa omställningspotential av policylabb.

5.2. Stöd till forskning, innovation och utveckling

Myndigheterna finansierar insatser för forskning, innovation, utveckling och systeminnovation som stödjer en snabbare klimatomställning. Myndigheternas stöd riktar sig till olika typer av forskning, innovation, tillämpning och demonstration och till viss del investeringsstöd. Stöd tillhandahålls genom öppna utlysningar och andra former såsom till exempel beställarnätverk, behovsägarnätverk och innovationsupphandling.²

Under 2024 åtar sig myndigheterna att fortsatt utveckla och finansiera nya typer av insatsformer, såsom: Systemdemonstratorer för klimatneutrala städer, (Läs mer under 6.5) och Urban Twin Transition Center² för digitalisering som ger bättre stöd för städers klimatomställning.

5.3. Samordnande insatser kring finansiering

Myndigheterna utvecklar löpande samordningen kring insatser som pågår inom hållbar stadsutveckling och klimatomställning för att skapa bättre framförhållning och samlad information.

² Se [pressmeddelande från Internetstiftelsen](#)

Baserat på den innovationsprocess om metodutveckling för lokala portföljanalyser som genomfördes 2023 avser myndigheterna att under 2024 leverera sammanställda utdata från vissa av myndigheternas finansiering till samtliga 23 kommuner. Innovationsarbetet kommer även att fortsätta under 2024 i syfte att dels höja kvaliteten och täckningen av levererade data, dels genom ett eller flera fördjupningsprojekt i samarbete med vissa intresserade kommuner för att effektivisera processen och öka nyttan hos mottagarna. Det långsiktiga målet med portföljanalyserna är att arbetet ska bidra i arbetet med städers klimatinvesteringsplaner.

Hållbarstad.se är Rådet för hållbara städers gemensamma webbplats. Här har myndigheterna åtagit sig att löpande publicera information om finansieringsmöjligheter och utlysningar samt samlat kunskapsstöd från alla ingående myndigheter som är med i Rådet för hållbara städer³.

5.4. Deltagande i europeiska initiativ för hållbara städer

Myndigheterna ingår och arbetar med flera olika europeiska initiativ för att stödja utvecklingen av hållbara städer och samhällen.

I arbetet med att stödja svenskt deltagande i forskningsprogrammet Horisont Europa 2021–2027 ingår att bidra i utformning av utlysningar och aktiviteter samt informera och ge råd till aktörer som planerar att delta i ansökningar i olika europeiska satsningar. Myndigheterna samverkar även i genomförandet av EU:s regionala utvecklingsfond 2021–2027 med insatserna för hållbar urban utveckling.

Myndigheterna fortsätter medverka i partnerskapet Driving Urban Transitions to a Sustainable Future (DUT) där utlysningar och andra aktiviteter inom området hållbar stadsutveckling kommer att vara aktuellt under de kommande åren samt EU-kommissionens satsning "New European Bauhaus",⁴ European Urban Initiative (EUI)⁵ och Urbact⁶.

Myndigheterna bidrar även för att utveckla stödjande funktioner för de städer som valts ut att ingå i missionen på EU-nivå om 100 klimatneutrala städer 2030. Ett exempel är programmet "CapaCITIES"⁷. Genom "CapaCITIES" initieras och

³ Boverket, Energimyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Formas, Länsstyrelserna, Myndigheten för delaktighet, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, ArkDes (Statens centrum för arkitektur och design) Statens konstråd, Sveriges Kommuner och Regioner, Tillväxtverket, Trafikverket och Vinnova

⁴ New European Bauhaus lyfter fram betydelsen av estetiska, sociala och kulturella värden i den gröna omställningen

⁵ European Urban Initiative, är en hubb för hållbar stadsutveckling på EU-nivå. EUI ska erbjuda stöd till städer för att förbättra och öka sin kapacitet i att utforma strategier, policyer och projekt för hållbar stadsutveckling. (urban-initiative.eu)

⁶ Urbact är ett europeiskt samarbetsprogram för utbyte och lärande inom hållbar stadsutveckling, Tillväxtverket.

⁷ Energimyndigheten och Viable Cities deltar

stärks nationella förändringsprocesser för att etablera nationella nätverk och styrningsstrukturer.

6. Strategiska utvecklingsprojekt 2024

De strategiska utvecklingsprojekten är viktiga acceleratorer för framväxten av ett ekosystem kring missionen om Klimatneutrala städer 2030 och utgör en gemensam plattform och arena för samverkan och lärande.

Under 2024 kommer följande strategiska utvecklingsprojekt att bedrivas inom Viable Cities Transition Lab, med syfte att vid den kommande revideringen av Klimatkontrakt 2030 kunna vidareutveckla innehållet i kontraktet.

6.1. Governance

Utvecklingen inom governance för klimatomställning, både på lokal nivå och mellan lokal, nationell och även EU-nivå, är grundläggande för en bredare kraftsamling och effektivare systemförändringar. Det handlar om att koordinera och leda olika aktörer på olika nivåer i syfte att snabba på klimatomställningen och bromsa klimatförändringarna för att kunna bygga en hållbar framtid. Governance innebär att många aktörer på olika styrnivåer arbetar tillsammans för att gemensamt gå bortom det man som enskild aktör har direkt rådighet över för att förverkliga mål och mission. Det innebär ett systemskifte mot ett helhetstänkande inom offentlig förvaltning och en mer nätverksbaserad styrning. Governance syftar på processen och strukturen för att styra, leda och reglera en organisation, ett samhälle eller ett system. Det handlar om hur beslut tas, hur mandat och ansvar fördelas, och hur regler och riktlinjer upprätthålls och efterlevs. Det är en komplex process som involverar politiska, ekonomiska, tekniska och sociala aspekter som i sin tur kräver samarbete och engagemang från en bredd av samhällsaktörer.

Inför 2024 finns ett fortsatt stort utvecklingsbehov för en djupare förståelse för vad transformativ governance innebär och hur kommuner och städer kan arbeta med det i praktiken. Med erfarenheter och insikter från de första stegen kommer ett gemensamt analysstöd för klimatkontrakt att vidareutvecklas. Detta är ett arbete som måste ske i nära samarbete mellan Viable Cities, myndigheterna och kommuner. Arbetet kommer att samordnas av programkontoret som säkerställer ett förstärkt fokus på analys och uppföljning inom Arena Klimatkontrakt under 2024.

Mobiliseringen med hjälp av Klimatkontrakt 2030 har visat sig vara framgångsrikt och kommer fortsätta utvecklas för att ytterligare stärka, skala upp, bredda och snabba på omställningsarbetet. Det krävs en tydligare behovsorientering / prioritering och skarpare åtaganden från flera håll; från de nationella myndigheterna, från kommunerna och också kopplat till Viable cities roll / åtaganden.

Klimatkontraktet är ett nytt och innovativt verktyg för governance som bygger en långsiktig strategisk process från lokal till internationell nivå utifrån den gemensamma missionen om klimatneutrala och hållbara städer 2030.

6.2. Klimatinvesteringsplaner

En grundtes i missionsdriven innovation är att staten och offentliga organisationer på olika nivåer i samhället tar en aktiv roll i att samskapa och omforma marknader i samspel med näringslivet och andra samhällsaktörer som akademi och civilsamhälle.

Klimatinvesteringsplaner är en central del i arbetet med en utvecklad governance för missionen och under 2024 kraftsamlar vi inom Klimatinvesteringsplaner på flera områden; analyser och test om hur klimatinvesteringsplaner kan kopplas till ordinarie beslutsprocesser, inklusive färdplaner för klimatneutralitet på stadsnivå, analyser av nödvändiga klimatinvesteringar inom områden med stor påverkan på klimatutsläpp, exempelvis värme/kyla, mobilitet, mat osv, ekonomiska analyser av multipla nyttor av klimatomställning, exempelvis där klimatomställning kan bidra till såväl kostnadsbesparingar som kvantifierade nyttor som exempelvis ökad hälsa, fler arbetstillfällen, trygghet etc., hur hållbarhetsindikatorer kan införlivas mer systematiskt inom kommersiell förvaltning och kontraktshantering.

Under 2024 vidareutvecklas Viable Cities finansiella dashboard och införlivar investeringsplanssidan, finansiella indikatorerna och de finansieringsflöden som tillhandahålls av olika nationella myndigheter (se avsnitt 5.3). Funktionerna hos olika finansiella instrument kommer att kartläggas och ett antal lärcase startar där finansiella färdplaner tas fram. Dessutom kommer en utvecklad samverkan med investerare för att diskutera hur man mobiliserar privat finansiering för klimatneutrala städer.

Arbetet med Klimatinvesteringsplaner i Sverige hänger nära samman med vad som händer inom plattformen för genomförande av missionen om klimatneutrala städer på europeisk nivå, NetZeroCities.

6.3. Konkurrenskraft genom omställning

En stark mobilisering för omställning till klimatneutralitet kan ge förutsättningar för företag i Sverige att utveckla nya affärsstrategier, och helt nya marknader, som i sin tur ger konkurrenskraft genom att driva en omställning till ett klimatneutralt och hållbart samhälle. Detta är avgörande för Sveriges ambition att vara världens första fossilfria välfärdsland och vårt klimatpolitiska ramverk. Företagens roll i klimatomställningen är central, både som stora utsläppare av växthusgaser men också som leverantör av lösningar för klimatomställning och klimatanpassning.

Under 2024 kraftsamlar Viable Cities inom initiativet Klimatkonkurrenskraft för att tillsammans med en rad andra aktörer utforska vilka systemiska förändringar som kan accelerera samverkan kommun-näringsliv för att uppnå missionen klimatneutrala städer 2030 med ett gott liv för alla inom planetens gränser. Samverkan med de myndigheter som signerar Klimatkontraktet är i detta arbete centralt för att kunna driva policyförändringar. Initiativet är främst riktat mot de 23 städer som signerar Klimatkontrakt 2030, med målsättningen att skapa kunskap som kan användas i alla svenska kommuner.

Syftet är att tillsammans kraftsamlar kring viktiga insatsområden kopplat till städernas omställningsresor där företagen mobiliseras och är systematiskt engagerade. En viktig del i arbetet är att stärka varandra i att möta de möjligheter och utmaningar som EUs satsning på bland annat "Fit for 55" innebär. Exempel på insatsområden är upphandling, kompetensförsörjning, näringslivsutveckling och etablering. I arbetet ingår att granska möjligheten att använda kommunala policydokument som upphandlingspolicy, näringslivsprogram och samt ägardirektiv för kommunala bolag för att driva utvecklingen. I arbetet samverkar Viable Cities även med näringslivsorienterade organisationer och initiativ på internationell, nationell och regional nivå där en viktig aspekt är en rättvis och inkluderande omställning.

6.4. Medborgarengagemang

Nuvarande samhällsutmaningar innebär att flera kriser sammanfaller med klimatkrisen. Det gäller bland annat pandemin, kriget i Ukraina, kriser vad gäller energi, mat, råvaror och kritiska mineraler, biodiversitet och demografi. Utmaningarna förstärks av att vi samtidigt upplever en demokratisk utveckling där en växande andel av befolkningen känner sig utanför.

Under 2024 att vidareutvecklas samarbetet mellan städer, myndigheter och andra aktörer för att skapa förutsättningar för medborgarengagemang i klimatomställningen. Inte minst genom utveckling av nya former av medborgarinvolvering i lokala klimatkontrakt och samspel med europeiska satsningar på området.

Under 2024 mobiliseras ett antal lärcase, tester och satsningar inom medborgardeltagande som syftar till att ge reellt inflytande till medborgarna för att snabba på klimatomställningen.

Detta ökar behovet av satsningar som syftar till inkludering och att sätta medborgarna i centrum för omställningen till klimatneutralt och hållbart samhälle, bland annat genom nya former för medborgarinvolvering (exv medborgarråd) och utveckling av attraktiva livsmiljöer (exv New European Bauhaus) och politik för gestaltad livsmiljö. Medborgarnas kunskap och expertis måste tas tillvara i de beslut

som påverkar deras liv, och dessa beslut måste förankras med det stora flertalet för att kunna leda till åtgärder och förändringar i den takt och omfattning som krävs.

6.5. Systemdemonstratorer

Systemdemonstratorer för klimatneutrala städer är ett strategiskt utvecklingsprojekt inom Klimatkontrakt 2030. Förväntan på systemdemonstratorerna är att de ska ha en väsentlig roll i städers förmåga att snabba på omställningen samt skapa hög synlighet och engagemang lokalt, regionalt, nationellt och internationellt.

Satsningen har en tydlig inriktning mot missions-orienterad innovation, och betonar tydligt vikten av systemperspektiv i omställningsarbetet. En viktig del i insatsformen är ett portföljtänk, där flera åtgärder, initiativ och experiment tillsammans utgör en större helhet. Systemdemonstratorerna tar sin utgångspunkt i centrala områden i Klimatkontrakt 2030 och är tänkta att bidra till utveckling av kontraktet utifrån insikter från arbetet.

Viable Cities och myndigheterna åtar sig att bidra till att systemdemonstratorerna lyfts i viktiga sammanhang på nationell och internationell nivå samt att dra nytta av insikterna från systemdemonstratorerna i syfte att möjliggöra uppskalning. Samtliga kommuner inom Klimatkontrakt 2030 åtar sig att dra nytta av insikterna från systemdemonstratorerna i syfte att möjliggöra uppskalning.

6.6. Mission klimatneutrala städer 2030 internationellt

Under 2024 sker en fortsatt mobilisering och utveckling för att stärka kopplingen mellan det svenska och europeiska arbetet med missionen klimatneutrala städer 2030. Det sker inom en rad initiativ som involverar såväl städer, myndigheter som Viable Cities som program. Exempel är NetZeroCities (som är en plattform för genomförande av Cities Mission, med utvecklingsarbete kring bland annat Climate City Contract och Climate Investment plans), partnerskapet Driving Urban Transitions (med forsknings- och innovationsprojekt inriktade mot 15-minutersstaden, energipositiva stadsdelar och cirkulär urban ekonomi) samt CapaCITIES (som utvecklar nationella stödplattformar likt Viable Cities i fler europeiska länder).

New European Bauhaus-initiativet lanserades av EU-kommissionen i januari 2021, och kopplar samman EUs gröna giv med vår byggda miljö. I genomförandeplanen för Cities Mission pekar EU-kommissionen på att EUs Climate City Contract ska möjliggöra medverkande städer att integrera och stärka värden och principer i New European Bauhaus-initiativet i sina planer för klimatneutralitet. Arbetet kring New European Bauhaus sker i samverkan med Boverkets (Rådet för hållbara städer) regeringsuppdrag att samordna Sveriges medverkan i New European Bauhaus.

På ett liknande sätt som EU mobiliserar 112 städer sker ett samarbete i Urban Transitions Mission inom det globala initiativet Mission Innovation, där en första etapp avser att samla cirka 300 globala städer.

7. Gemensamt arbete kring uppföljning, utvärdering och uppdatering

Viable Cities och kommunen är överens om att genomföra en årlig uppföljning av kommunens resultat inom ramen för Klimatkontrakt 2030. Viable Cities tar fram underlag för en årlig uppföljning på kommunal och nationell nivå.

7.1. Viktigaste uppdateringar för kommunen

Gävle klimatavtal är äntligen lanserat och intresset från näringslivet är stort, alla evenemang har varit fullsatta hittills. Klimatavtalet är viktigt eftersom en stor del av utsläppen har kommunen begränsad rådighet över, speciellt transporter som är den största utsläppskällan. Det blir viktigt framöver att samverkans arenan känns aktuell och relevant för att få många att engagera sig i arbetsgrupperna. Medel är sökt för att utveckla transportportföljen där mycket finns att göra på godssidan.

Gävle genomförde sitt första klimatinvesteringsplan projekt med Anthesis. Det har skapat nya samverkansformer inom kommunen som nu kommer vara viktiga när Gävle ska lämna in sin klimatfärdplan och klimatinvesteringsplan till EU i mars 2024. Projektet mobiliserade många ekonomiansvariga i kommunen som fått ökande kunskaper och det finns en vilja att utveckla beslutsunderlagen för investeringar för att integrera klimataspekter och andra samhällsnyttor.

Portföljstyrningen som utvecklas i Gävle för utbyggnad och exploatering är ett viktigt instrument för att hantera klimataspekter i alla skeden av processen. Under året har klimatfrågan fått en helt annan dignitet i den här processen och metodutvecklingen har varit stark för att integrera klimat i tidiga skeden. Det ska jämföras med för ett par år sedan då inga klimatkrav alls ställdes eller togs med i tidiga skeden. Den här utvecklingen är delvis möjliggjord genom att Gävle anställt en strateg som enbart fokuserar på klimat i planeringsprocessen. En strategi för hållbar exploatering tas nu fram som ska vara klar Q1 2024.

Gävle kommun har fått en miljöstrategisk enhet och således också en miljöchef sen i mars 2023. Det innebär en rad förbättringar, inte minst att klimatfrågan får mer dignitet på chefsnivå när det finns någon som representerar frågan där.

7.2. Mest angelägna erfarenheter att dela för kommunen

För att hantera klimatfrågan krävs en tydlig organisation, ansvarsfördelning och resurser. Gävle har haft relativt bra med resurser men en ganska otydlig ansvarsfördelning kopplat till flera områden på miljösidan. I och med att en miljöchef är på plats skapas nya möjligheter för att lösa upp de interna låsningar som funnits kopplat till rollfördelning.

Resurser i form av medarbetare är helt nödvändigt för att driva arbetet framåt. Att Gävle kunnat anställa en miljöstrateg som driver klimatavtalet genom Viable Cities och anställt en strateg för hållbar exploatering driver på utvecklingen exponentiellt. Det är en viktig erfarenhet inte minst om man tänker på alla mindre kommuner i Sverige som behöver göra samma resa. Trots att de kan använda erfarenheter från Viable Cities så krävs det resurser för implementering.

7.3. Viktigaste uppdateringar för Viable Cities

Under 2023 har Viable Cities arbete med att underlätta processen kring klimatkontrakt utvecklats. Viable Cities som program har också förberett en ny flerårig fas i programmet. Dessutom har ett betydande utvecklingsarbete skett kring klimatinvesteringsplaner och den nya insatsformen systemdemonstratorer har tagit nya steg. I det internationella samarbetet kring missionen har en process på EU-nivå kring klimatkontrakt etablerats och flera svenska städer har haft framgång i att bli delaktiga i arbetet med missionen om klimatneutrala städer med finansiering från Horisont Europa.

7.3.1 Processen kring klimatkontrakt

Under 2023 har arbetet gått vidare med att utveckla Viable Cities roll som underlättare av processen kring klimatkontraktet i samspel med de 23 städerna och 6 myndigheter som hittills är signatärer. Vidareutveckling har gjorts av plattform för snabbare lärande genom Viable Cities Transition Lab Forum, City Labs, Klimatfrukostar och en rad olika format för möten mellan städer och myndigheter och andra aktörer. Vidare har samspelet med de signerande myndigheterna utvecklats för att fördjupa processen med Klimatkontrakt 2030 ytterligare. Parallellt har arbetet fortsatt i de 23 städerna med att utveckla olika former av lokala klimatkontrakt som en del i att mobilisera lokala omställningsarenor med företag, offentlig verksamhet, akademi och forskningsinstitut och civilsamhälle. Mobiliseringen på EU-nivå med de 112 städer som är föregångare i missionen om klimatneutrala städer 2030 har också inneburit en process med att etablera klimatkontrakt där Viable Cities är delaktiga. Viable Cities ser ett ökat behov av att skapa synergier och arbeta med att utveckla stödet till lärande mellan städer och vidareutveckla gränssnitten mellan lokal, nationell och internationell nivå. Allt för att stärka den kollektiva förmågan till omställning.

7.3.2 Strategiskt arbete inför ny fas av programmet

Att på olika sätt skala upp relevanta satsningar för större effekt och snabbare takt i omställningen är en avgörande del i Viable Cities arbete framåt. Dessutom står det klart att det fortsatta arbetet behöver ske i en situation där multipla kriser sammanfaller med klimatkrisen. Under året har ett omfattande strategiarbete genomförts som förberedelse inför nästa fleråriga fas i programmet. Viable Cities har i oktober lämnat in en ansökan om att bli ett av programmen inom den nya missionsinriktade programformen Impact Innovation. Parallellt lämnas underlag in för nästa fas som strategiskt innovationsprogram där en utvärdering av programmets första sex år färdigställts. Viable Cities har också på olika sätt lämnat inspel till regeringens kommande klimatpolitiska handlingsplan, den kommande forsknings- och innovationspropositionen och och bidragit till SKRs beredning⁸ om hur kommuner och regioner kan förbättra och intensifiera arbetet med klimatanpassning och minskad klimatpåverkan.

7.3.3 Strategiska insatser för uppskalning och acceleration

Som en del i arbetet med klimatkontrakt har ett fortsatt utvecklingsarbete med klimatinvesteringar för städers omställning skett både i Sverige och i det Europeiska samarbetet. Inom ramen för detta har också dialogen utvecklats med relevanta finansaktörer. Under året har även arbetet med digitalisering intensifierats och i november etablerades Urban Twin Transition Centre i samverkan med Viable Cities. Arbeta har också inletts med att förbereda processer för ökat medborgarengagemang / -deltagande för att skapa metoder och insikter som kan användas av många städer. Under året har i samarbete med Viable Cities även en forskarskola för rättvis omställning i städer startats vid Linköping universitet. Lunds universitet har även, i samarbete med Viable Cities, lanserat en Massive Online Open Course, MOOC: Cities, Climate and Change: Pathways and Opportunities. Även arbetet kring storytelling och kommunikation för omställning har vidareutvecklats. Nästa steg i arbetet med att utveckla en ny insatsform, Systemdemonstratorer, har tagits med finansiering från Vinnova och Viable Cities av två systemdemonstratorer: CoAct i Lund som fokuserar både på hållbar mobilitet och energipositiv stadsdel, och SnabbSam i Stockholm som inriktas på en fossilfri stadskärna. Andra städer är angelägna om att kroka arm i dessa satsningar för att lära tillsammans. Femton förstudier har finansierats inom Viable Cities för att utforska hur vi kan ge än mer kraft till städernas omställning inom tre områden: medborgarengagemang, klimatinvesteringar och regional samverkan.

7.3.4 Internationella allianser kring missionen

Fortsatt arbete med mobilisering av städer och länder kring missionen, där Viable Cities är delaktiga sker på flera sätt (exv NetZeroCities, Driving Urban Transitions,

⁸ Rättvis och hållbar omställning för klimatet – Förslag från SKR:s programberedning för hållbar omställning, SKR, september 2023

CapaCITIES, Urban Transitions Mission). Under året publicerades en utvärdering beställd av EU-kommissionen av arbetet inom EU med de fem missionerna⁹. Den drar bl a slutsatsen att missionen Climate-neutral and smart cities 2030 (Cities Mission) redan har åstadkommit en betydande mobilisering för snabbare klimatomställning i städer. Utvärderarna pekar på att inrättandet av Cities Mission var viktigt och lägligt för att ta itu med "implementeringsgapet" och de systemutmaningar som enskilda städers klimatarbete aldrig kan lösa på egen hand.

Viable Cities har fortsatt sitt arbete som en av många internationella partners i NetZeroCities för att underlätta omställningen i de 112 städer (varav sju svenska). NetZeroCities har i dialog med EU-kommissionen utformat klimatkontrakt för städer i hela EU som verktyg för snabbare klimatomställning. Här är klimatinvesteringar en viktig del. Ambitionen är, liksom i Viable Cities arbete i övrigt, att lärdomar, metoder och verktyg ska komma till nytta för många fler städer i deras omställning. Inom ramen för NetZeroCities har svenska städer haft framgång och beviljats stöd i flera satsningar för att förstärka sitt arbete med klimatomställningen. Exempelvis har Malmö, Uppsala och Umeå fått stöd i satsningen Pilot Cities (totalt cirka 45 milj kr), och inom satsningen Twinning som inriktas på lärtpartners för omställning finns Luleå (som matchas med Umeå) och Lund bland de städer som har blivit utvalda och matchade med pilotstäder.

I det arbete som bedrivs i ett antal år på global nivå inom Climate Smart Cities Challenge, och som involverar en rad svenska aktörer, tas nya steg i att vidareutveckla arbetet. Det handlar bland annat om att sammankoppla de fyra systemdemonstratorerna inom initiativet med de två svenska liksom att verka för mobilisering av kapital. Samarbetet med UN-Habitat är centralt i detta och en dialog förs om bredare samverkan med UN-Habitat med utgångspunkt i städers klimatomställning. Likaså har dialog inletts om ett bredare samarbete med Världsnaturfonden WWF kring städers klimatomställning i Sverige såväl som internationellt.

7.4. Viktigaste uppdateringar för myndigheterna

Inom Klimatkontrakt 2030 har myndigheterna under 2023 arbetat gemensamt med fyra innovationsprocesser. Inom Smart policyutveckling har fem utmaningar identifierats för policylabbar. I två städer testas Systemdemonstratorer för klimatneutrala städer. En metod för lokal portföljanslys har testats och skalas upp. En fördjupad analys kring Klimatkontrakt som modell för utvecklad governance har genomförts.

⁹ Alasdair Reid et al. Study supporting the assessment of EU Missions and the review of mission areas - Mission areas review report. 10.2777/61143, Europeiska kommissionen, 2023

7.4.1 Smart policyutveckling

Under 2023 genomfördes flera gemensamma workshops med klimatkontraktskommuner och klimatkontraktsmyndigheter, för att påbörja utvecklingen av mer ändamålsenliga regelverk och andra styrmedel. Fem utmaningsområden identifierades och dessa kartlades och utreddes vidare med mål att fatta beslut om uppstart av flera så kallade policylabb inom ett eller flera av de identifierade områdena. Representanter från myndigheterna arbetade vidare mellan workshopparna med att bearbeta data som kom fram och planerade för kommande arbete. Allt arbete skedde under utforskande och lärande former med alla inblandade.

7.4.2 Systemdemonstratorer

Under 2023 har satsningen på Systemdemonstratorer för klimatneutrala städer fortsatt. Utlysningen Systemdemonstratorer för klimatneutrala städer – Planeringsfas genomfördes, och två städer beviljades stöd. Utlysningen kommer under 2024 sömlöst att följas av utlysningen Systemdemonstratorer för klimatneutrala städer – Genomförandefas, vilken endast kommer vara öppen för samma två städer som beviljats stöd i Systemdemonstratorer för klimatneutrala städer – Planeringsfas.

7.4.3 Lokala portföljanalyser

Under 2023 har myndigheterna fortsatt att utveckla en metod för portföljanalys av myndigheternas samlade finansiering till städer. Metoden har under året testats i dialog med fem av kommunerna. Syftet har under året varit att undersöka och identifiera användningsområden i kommunerna, samt för att möjliggöra för en uppskalning till samtliga 23 kommuner. Årets arbete och genomfört test presenterades och vidareutvecklades gemensamt under Transition Lab Forum i Kristianstad under hösten.

7.4.4 Stärkt myndighetssamverkan

Under 2023 har myndigheterna inom Rådet för hållbara städer beviljats medel från det nationella programmet inom Europeiska regionalfonden (Eruf) för att utveckla en mer operativ myndighetsgemensam samverkansplattform. Samverkansplattformen har fått namnet Svensk modell för hållbar urban utveckling. Syftet är att kraftsamla kring myndigheternas mer operativa arbete och utveckla ett samordnat och gemensamt arbete för att stärka kommunernas innovationsförmåga. För att öka synergierna och lärandet mellan flera av myndigheternas närliggande uppdrag och initiativ beslutade Rådet för hållbara städer att under 2023 se över hur Rådet kan stärkas i sin roll som strategiskt forum och utgöra ett ramverk för den operativa samverkansplattformen Svensk modell för urban hållbar utveckling och Klimatkontrakt 2030 som en gemensam innovations- och testlabb för de 23 städerna och myndigheterna samt ytterligare andra identifierade närliggande initiativ.

7.4.5 Klimatkontrakt som governancemodell

Utvecklingen inom governance för klimatomställning, både på lokal nivå och mellan lokal, nationell och även EU nivå, utgör grundläggande förutsättningar för bredare kraftsamling och effektivare systemförändringar. Under 2023 riktade myndighetssamverkan, med Vinnovas analysstöd, ett särskilt fokus på governancefrågorna. I nära samarbete med Viable Cities och med aktiv medverkan av både myndigheterna och städerna, genomfördes ett strategiskt analysprojekt "Klimatomställning av städer – en svensk modell för att öka takten i omställning." Utifrån de praktiska erfarenheterna under de senaste två decennierna, har begreppet "governance" för klimatomställning kunnat tas fram ur ett operativt perspektiv. Governance används när en myndighet behöver gå bortom det man har direkt rådighet över för att förverkliga ett mål, vilket också innebär systemskiften att gå från stuprörsbaserad verksamhet till helhetstänkande inom offentlig förvaltning. I governance samverkar myndigheten med näringsliv, civilsamhälle och akademi.

9. Kontraktet

Parterna är överens om att dessa gemensamma åtaganden, såsom de formuleras ovan, ska gälla för 2024. Den första versionen av Klimatkontrakt 2030 signerades 2020, den andra 2021 och den tredje 2022. Klimatkontraktet ska uppdateras och förnyas inför varje nytt år.

Klimatkontrakt 2030

Mellan Gävle kommun, myndigheterna
Energimyndigheten, Vinnova, Formas, Tillväxtverket,
Trafikverket, Naturvårdsverket samt Viable Cities.

Stockholm 2023-12-08 Parterna är överens om att dessa gemensamma åtaganden, såsom de formuleras ovan, ska gälla för 2024. Den första versionen av Klimatkontrakt 2030 signerades 2020, den andra 2021 och den tredje 2022. Klimatkontraktet ska uppdateras och förnyas inför varje nytt år.

Åsa Viklund-Lång

Kommunstyrelsens ordförande,
Gävle kommun

Olga Kordas

Programchef,
Viable Cities

Robert Andrén

Generaldirektör,
Energimyndigheten

Darja Isaksson

Generaldirektör,
Vinnova

Johan Kuylenstierna

Generaldirektör,
Formas

Elisabeth Backteman

Generaldirektör,
Tillväxtverket

Roberto Maiorana

Generaldirektör,
Trafikverket

Björn Risinger

Generaldirektör,
Naturvårdsverket

Bilaga 1 – Länkar till dokument

Nedan finns länkar till de mest relevanta dokumenten i relation till Klimatkontrakt 2030 för Gävle kommun.

- [Miljöstrategiskt program – Gävle kommun \(gavle.se\)](#)
- [Miljöbokslut Gävle kommun 2022 – Gävle kommun \(gavle.se\)](#)
- [Gävle - Klimatomställning 2030 \(climateview.global\)](#)
- [Gävle klimatavtal – Gävle kommun \(gavle.se\)](#)